

*Тетяна Лазаренко,
старший викладач,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця*

РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЄКТНОГО МЕТОДУ

Швидкий розвиток педагогічної теорії та практики в Україні, зумовлений новими соціально-економічними та політичними умовами, спричинив необхідність створення цілісної та системної методологічної основи для педагогіки, яка охоплювала б усі рівні суспільної освіти. Важливим аспектом цієї модернізації став компетентнісний підхід, що став орієнтиром для освітніх закладів у всьому світі. Цей підхід акцентує увагу на формуванні ключових компетентностей, які дозволяють особистості орієнтуватися в сучасному суспільстві, інформаційному просторі та продовжувати навчання протягом усього життя. Однією з найважливіших компетентностей для майбутніх фахівців є комунікативна компетентність

Поняття комунікативної компетентності в педагогіці та методиці викладання іноземних мов не є новим і було предметом досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Їхні наукові розвідки підкреслюють, що для розвитку комунікативної компетентності важливо практично занурюватись у мовне середовище навчання. Формування комунікативної компетентності досліджували такі науковці, як А. Богуш, Н. Бабич, Т. Донченко, Л. Мамчур, М. Пентилюк та інші. Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності студентів університетів – як ключового компонента готовності особистості до усвідомленого життєвого вибору, самореалізації, професійної відповідальності та громадянської активності – залишається недостатньо вивченим. Комунікативна компетентність охоплює не лише мовні та мовленнєві знання, а

й професійні навички, здатність до соціальної взаємодії та адаптації у спілкуванні. За визначенням Л. Мамчур, вона є найвищим рівнем культурної соціальності, а володіння мовою та структурою мовленнєвого спілкування є необхідними умовами розвитку власного мовного інтелекту [4, с.14].

Сучасні вимоги до підготовки майбутніх фахівців, зокрема спеціалістів у сфері мовної освіти, визначаються низкою нормативних документів, серед яких важливе місце займає Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR). Згідно цих рекомендацій, рівень володіння мовою C2, визначений для випускників вищих мовних навчальних закладів, передбачає оволодіння стратегіями активізації загальних і комунікативних компетентностей. Цей рівень дозволяє здійснювати діяльність, пов'язану з продукуванням і сприйняттям текстів, будувати мовлення на різні теми та ефективно виконувати завдання в різних соціальних контекстах.

Одним із найефективніших методів досягнення цієї мети є проєктний метод навчання. Цей метод, започаткований Дж. С. Вілсоном, Дж. Дьюї, В. Кілпатріком і Е. Торндайком у США у XIX столітті, базується на принципі "навчання через дію". Навчаючись за цією методикою, студенти занурюються в активний дослідницький процес, під час якого вони формують гіпотези, збирають і аналізують інформацію, знаходять рішення проблеми та роблять висновки. У результаті цього процесу формуються критичне мислення, навички орієнтації в інформаційному потоці, самоконтроль, а також ключові компетентності – комунікативні, лінгвістичні, соціокультурні та професійні – необхідні для успішної комунікації у реальних життєвих ситуаціях.

При вивченні іноземних мов проєктний метод може застосовуватися у форматі як індивідуальних, так і групових завдань, що сприяє розвитку як самостійної роботи студентів, так і їхньої взаємодії з колегами. Основними формами роботи за цією методикою є:

1. дослідницькі проєкти, коли студенти самі обирають актуальну тему (або її пропонує викладач), аналізують джерела, проводять опитування або

- соціологічні дослідження, після чого презентують результати у вигляді письмових звітів, статей або мультимедійних презентацій;
2. ситуаційні кейси, коли аналізуються реальні або змодельовані ситуації, що вимагають застосування комунікативних навичок, наприклад, переговори, дипломатичні зустрічі, ділові переговори або культурні обміни;
 3. рольові ігри, що заключаються у моделюванні професійних ситуацій, де студенти виконують ролі, які передбачають активне використання мови (наприклад, журналісти, перекладачі, менеджери міжнародних компаній, дипломати);
 4. колективні проекти, які представляють собою роботу в групах над створенням спільного продукту, як то відеоролики, подкасти, веб-сайти або інтерактивних презентації на обрану тему;
 5. міждисциплінарні проекти, що інтегрують мовне навчання з іншими дисциплінами, наприклад, написання аналітичних оглядів міжнародних відносин або створення доповідей з економічних, соціальних чи культурних аспектів певної країни.

В Харківському національному економічному університеті більшість студентів вивчає іноземну мову на протязі 7 семестрів (на першому курсі 2 семестри і на останньому курсі 1 семестр як обов'язковий предмет, а на 2 і 3 курсах як предмет за вибором). І в кожному семестрі навчальним планом передбачено виконання двох проєктів, результатом яких має бути PowerPoint презентація. Крім цього, після кожної із трьох вивчених тем студенти четвертого курсу пишуть коротке есе на запропоновані теми, що також сприяє розвитку комунікативних компетенцій. Представлення результату роботи над проєктом у вигляді есе або статті сприяє розвитку письмової комунікації, навичок аргументації та доказів, розумінню складних тем та їх викладенню.

Студентам першого року навчання пропонуються теми нескладних дослідницьких проєктів, які вони виконують, в основному, самостійно (з урахуванням дистанційної форми навчання). Заохочується і самостійний вибір

теми студентом, яка була б актуальною і цікавою для нього. Такі проекти можна вважати також міждисциплінарними, бо вони виконуються на теми, пов'язані з економічною діяльністю. Результати представляються у вигляді PowerPoint презентації. Таким чином, така робота сприяє розвитку як уміння виступати перед публікою, так і умінню слухати і розуміти. Це два основних аспекти комунікації, які активно розвиваються в процесі проектної роботи.

Студенти 2 і 3 курсів мають приймати участь в аналізі і обговоренні ситуативних кейсів, які пропонуються після кожної вивченої теми (зазвичай 5-6 тем за семестр). Це також вимагає застосування комунікативних навичок і компетенцій, активної взаємодії в групі, розвиває навички слухання і сумісного прийняття рішень. Таким чином, проектна робота сприяє розвитку як активної, так і пасивної комунікації, що важливо для професійного і особистісного зростання студентів.

Важливе місце в застосуванні проектного методу займає оцінювання робіт студентів. Викладачеві слід приділяти особливу увагу цьому процесу. На останніх етапах проектної діяльності як студент, так і викладач аналізують та оцінюють результати роботи. Дуже часто допускається помилка, коли враховується лише фінальний продукт. Однак процес оцінювання та аналізу має на меті охарактеризувати цілісний процес підготовки проекту та його фінальну презентацію. Навіть невдала презентація має позитивні наслідки: розширення лексичного запасу іноземної мови, практика монологічної та діалогічної мови, розвиток навичок співпраці при роботі в групі та досвід використання власних знань у реальному світі проблем. Оцінка викладача впливає на формування студентів як особистостей, їх самооцінку, прагнення до подальшої освіти, а також на загальне ставлення до таких понять, як справедливість, чесність, рівність тощо.

Саме тому, під час реалізації методу проектів, необхідно звертати увагу на короткі підсумки спостереження за результатами роботи студентів, оскільки це дозволяє бути об'єктивним при виставленні оцінок і мотивує студентів до

подальшого навчання та саморозвитку. Доцільно оцінювати за конкретними вимогами, критеріями, шкалами, наприклад:

- кінцевий продукт проєкту;
- якість проєктного продукту;
- якість презентації;
- внесок кожного студента в роботу над проєктом;
- здатність до взаємодії в групі;
- складність інформації.

Таким чином, при використанні проєктів на заняттях з іноземної мови викладач повинен сприймати цей метод не як одноманітний спосіб навчання, а як складний метод з численними рекомендаціями та умовами. Залучення студентів до наукових проєктів різного типу сприяє формуванню комунікативної компетенції, розвитку творчого потенціалу, їх самореалізації, накопиченню життєвого досвіду та лідерських компетенцій, а також є засобом перевірки відповідності особистісного досвіду потребам суспільства.

Використання методу проєктів також сприяє вирішенню низки педагогічних завдань, які ставляться перед викладачами [2]. Це включає в себе підвищення ефективності та якості освітнього процесу, а також інтенсифікацію навчання студентів; інтеграцію різних навчальних завдань та розвиток навичок дослідницької діяльності студентів; формування відкритої освітньої системи, що дозволяє кожному учаснику (як викладачеві, так і студенту) визначити свій шлях самонавчання. Крім того, метод проєктів сприяє розвитку інформаційної культури як у студентів, так і у викладачів. Водночас важливо звертати увагу на роль мотиваційного розвитку, який є важливим процесом і має бути керованим. Мотивація починається з професіоналізації навчання у вищій школі шляхом створення професійно-креативного навчально-виховного середовища. Таке середовище допомагає формувати систему умов для організації життєдіяльності майбутніх фахівців, яка сприяє розвитку їхнього ставлення до світу та майбутньої професії.

Література:

1. Гавриляк Л.С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. 2019. № 3. С. 70-73.
2. Кравченко Г. Ю. Проектна діяльність у навчанні студентів вищих навчальних закладів. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 30 -31 березня 2017 р. – Харків: видавець ФОП Панов А.М., 2017. – С. 333 – 336
Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/16592>
3. Логутіна Н. В. Формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінницький державний педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2006. 20 с.
4. Мамчур Л.І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: автореф.дис.... д. пед.наук: спец. 13.00.02. «Теорія та методика навчання (українська мова)». Херсон, 2012. 44 с.
5. Мармаза О. І. Проектний підхід до управління навчальним закладом. Х. : Основа, 2003. 80 с.
6. Удалова О. Формування комунікативних умінь студентів у процесі професійної підготовки. Нові технології навчання [інтернет]. 03, Березень 2020 [цит. за 04, лютий 2025];1(94):326-31. Режим доступу: <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/51>